

QORTI CIVILI (SEZZJONI TAL-FAMILJA)

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tas-27 ta' Mejju, 2004

Citazzjoni Numru. 132/2003

Veneranda sive Venny Camilleri

vs

**Dr. Anthony Cutajar u I-P.L. Veronica Rossignaud li
b'digriet tas-27 ta' Frar 2003 gew nominati bhala
Kuraturi Deputati sabiex jirrappresentaw lill-assenti
Godwin Amarikwa-Obi u b'digriet tat-2 ta' Mejju 2003
I-istess Kuraturi gew estromessi mill-atti tal-kawza**

II-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 6 ta' Frar 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti zzewwgu fid-19 ta' April 1992 kif jindika c-certifikat taz-zwieg anness bhala Dok. "A", u minn dan iz-zwieg kellhom tarbija li mietet wara siegha;

Illi, il-kunsens tal-konvenut kien vizzjat minhabba l-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' wiehed jew aktar mill-elementi essenzziali tal-hajja mizzewga, u tad-dritt ghall-att taz-zwieg u dan **ai termini tal-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta;**

Illi l-kunsens tal-konvenut kien vizjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzziali tagħha, jew b'anamalija psikologika serja li għamlitha mpossibbli ghall-konvenut li jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzziali taz-zwieg u dan **ai termini tal-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta;**

Illi minhabba r-ragunijiet premessi u mhabba ragunijiet ohra kontemplati **fl-Att XXXVII tal-1975 li jirregola z-zwigijiet**, iz-zwieg bejn il-kontendenti kien null u bla effett fil-ligi;

Illi, l-istess attrici talbet lil din l-Onorabbi Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn kontendenti fid-19 ta' April 1992 huwa null u bla effett fil-ligi **ai termini tal-artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Att XXXVII tal-1975 tal-Ligijiet ta' Malta;**
2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li jibqa' ngunt minn issa għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-attrici, il-lista tax-xhieda w il-lista tad-dokument minn fol. 3 u 4 tal-process.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat ir-rikors ta' Veneranda sive Venny Camilleri, datat 6 ta' Frar 2003, a fol 10, fejn talbet lil din l-Onorabbi Qorti jogħobha, tawtorizza l-hatra ta' Kuraturi Deputati sabiex

Kopja Informali ta' Sentenza

jirraprezentaw lill-assenti Godwin Amarikwa-Obi, prevja l-hrug tas-soliti bandi.

Rat id-digriet datat 7 ta' Frar 2003, fejn il-Qorti ordnat il-hrug tas-soliti bandi.

Rat id-digriet datat 27 ta' Frar 2003, fejn gew nominati Dr. Anthony Cutajar u I-P.L. Veronica Rossignaud bhala kuraturi ghall-finijiet kollha tal-ligi.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fil-20 ta' Marzu 2003 fejn il-Qorti pprefiggiет lill-attrici sittin (60) gurnata sabiex tipprezneta l-provi kollha li tista' permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti kuraturi deputati, datata 3 ta' April 2003, a fol 22 fejn esponew bir-rispett:

1. Illi f'dan l-istadju huma mhux edotti mill-fatti tal-kawza, izda jirriservaw li jwiegbu fil-mertu meta u jekk jirrnexxilhom jikkomunikaw mal-assenti minnhom rappresentat.

Rat id-dikjarazzjoni tal-Dr. Anthony Cutajar u I-P.L. Veronica Rossignaud u l-lista tax-xhieda a fol 22.

Rat in-nota tal-attrici Veneradna sive Venny Camilleri datata 28 ta' April 2003, a fol 25, li permezz tagħha prezentat l-affidavit ta' Irene Camilleri, Charlene Borg u Caroline Farrugia.

Rat ir-rikors ta' Veneranda sive Venny Camilleri fejn talbet lil dina l-Onorabbi Qorti sabiex primarjament jitnehha l-inkarigu tal-kuraturi deputati lilhom mghotija permezz ta' digriet ta' dina l-Onorabbi Qorti tas-27 ta' Frar 2003 u jigu estromessi mill-atti ta' dina l-procedura u sekondarjament li n-notifika tal-atti issir lill-konvenut personalment f'Irma, High Timber, Race Course Street, Marsa u dan taht dawk il-kundizzjonijiet li jidrilha xierqa u opportuni.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-digriet datat 2 ta' Mejju 2003, fejn il-Qorti laqghat it-talba.

Rat in-nota tal-attrici Veneranda sive Venny Camilleri datata 15 ta' Mejju 2003, a fol. 37.

Rat in-nota tal-attrici Veneranda sive Venny Camilleri datata 15 ta' Mejju 2003, a fol 44, li permezz tagħha prezentat l-affidavit tagħha.

Rat il-verbal datat 22 ta' Mejju 2003, fejn il-Qorti nominat bhala Assistent Gudizzjaru lil Dr. Kenneth Gulia w ordnatlu biex izzomm zewg seduti fil-mori ta' dan id-differiment ghall-provi kollha tal-attrici, liema provi ma jkunux producibbli bil-procedura tal-affidavit. Dr. Sandra Sladden ghall-attrici ddikjarat li m'ghandiekk provi zjed bl-affidavit. Inghata digriet tal-affidavit tal-konvenut b'terminu ta' 40 jum li jibdew mill-ahhar seduta attrici.

Rat is-seduta mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjaru Dr. Kenneth Gulia minn fol 64 sa fol 65.

Rat in-nota tal-Assistent Gudizzjaru, a fol 66, li permezz tagħha għarraf lil Qorti li zamm seduta fis-17 ta' Gunju 2003 fejn xehed rappresentant tas-Citizenship and Expatriate Affairs. Id-difensur tal-attrici ddikjarat li f'dan l-istadju m'ghandhiex provi zjed x'tipproduc. Il-process qed jigi rimess lill-Qorti skond id-digriet tagħha tat-22 ta' Mejju 2003 fol. 61.

Rat il-verbal datat 16 ta' Ottubru 2003, fejn il-kawza giet differita għas-sentenza.

Rat li l-konvenut *nonostante* li notifikat ma pprezneta l-ebda nota tal-eccezzjonijiet u għalhekk baqa' kontumaci.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat id-dokumenti kollha esebiti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) PROVI PRODOTTI

Rat I-affidavit tal-attrici **Veneranda sive Venny Camilleri** li gie prezentat permezz ta' nota datata 15 ta' Mejju 2003, tali affidavit jinsab minn fol 45 sa fol 50. Rat ukoll I-affidavit ta' **Irene Camilleri, Charlene Borg u Caroline Farrugia** li gew prezentati permezz ta' nota tal-attrici datata 28 ta' April 2003, tali affidavit jinsabu minn fol 26 sa fol 31.

(II) PRINCIPJI LEGALI

Illi l-artikolu **19 (1)** jiprovdi li “*b'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*”

(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anolomija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.

(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wieħed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.”

Illi infatti fis-sentenza “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) ingħad:-

“*Illi għalhekk din il-Qorti xorta għandha tidhol sabiex akkuratamenteż tezamina l-provi sabiex tara u fl-ahħarnett tiddeciedi jekk l-provi prodotti wasslux ghall-konvinciment morali fil-gudikant li jaccetta t-talba attrici għan-nullita' tal-istess zwieg”.*

“*Illi dan għandu sinifikat iktar partikolari f'kazijiet ta' din ix-xorta ghaliex anke fil-kaz ta' ammissjoni tat-talbiet attrici*

f'kaz ta' nullita' ta' zwigie fis-sentenza "**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**" (A.C. 15 ta' Jannar, 2002 - Citaz. Nru: 165/95/VDG" gie affermat il-principju "din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara "**Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri**", (Prim'Awla, 4 ta' Novembru 1994); "**Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri**", (Prim' Awla, 3 ta' Ottubru 1995); "**Evelyn Agius vs John Borg**", (Prim' Awla, 4 ta' Ottubru 1995); "**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**", (Prim' Awla, 10 ta' Novembru 1995); "**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**", (Prim' Awla, 21 ta' Novembru 1995); "**Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip**", (Prim' Awla, 22 ta' Frar 1996); "**Alfred Tonna vs Maria Tonna**", (Prim' Awla, 31 ta' Jannar 1996); "**Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono**", (Prim' Awla, 16 ta' Settembru 1996)".

Illi l-attrici ssottomettiet illi z-zwieg bejnhha u bejn il-konvenut għandu jigi dikjarat null inter alia abbazi ta' l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 li jghid:

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza "**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar** gi` **Borg**" (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza "**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porella Flores et noe**" (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza għall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (**Viladrich, P.J.**, "Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (**Viladrich, P.J.**, op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza "**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**" (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

"Kwantu għad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni

*ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (**d**) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tossegħa li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicement diffici, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom”.*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwaliasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha filmument li jingħata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius già Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju, 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta' “*discretio judicii*” hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrità di mente e di libertà, dato che si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif già ingħad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju id-dottrina u l-gurisprudenza “non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non

esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l` uso del termine *discrezione di giudizio*, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena” (**Pompedda, M.F.**, “**Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski**” – Pompedda – Zaglia, “**Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico**” (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fissentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, “*fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jagħmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbi ma’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (ara, **“Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid “*Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzarejjed jew ma tkunx irriflettiet bizarrejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju*” (**“Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt”**, P.A., 15 ta’ April 1996)”.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19(1)(d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin v. Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima v. Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdependent:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)" (**Bersini, F.**, "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all’assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l’atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell’atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l’età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero’, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta’ ghazla facili, u dan kif gja gie indikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... se il sogetto non è in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dirà che la scelta di lui non è stata libera; lo sarà invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un’

affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sarà stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica società coniugale, sia nei riguardi dell'altra parte sia nei riguardi della prole” (**Pompedda, M.F., “Incapacità di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.”** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda impossibiltà` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacità` jew impossibilità` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacità “*di intendere e / o di volere*”. “*L’incapacità di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale*”, jghid il-Bersini, “*rende la persona inabile al matrimonio, anche nell’ipotesi che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso*” (op. cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. **255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual*

well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op. cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u “**Anna Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jagħtu lilhom infuħom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel referenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-iqtar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tiegħu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoء li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfuħhom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi ragħuni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie mogħti bil-konoxxa shiha ta' dak li jgħib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu.”

Illi kif inghad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta’ l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta’ unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.

Illi dawn il-principji kollha gew ikkonfermati f’diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi “**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**” (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**” (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) 1-1 ta’ Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**” (P.A. (RCP) 22 ta’ Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**” (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jingħad ukoll li ż-zwieg ikun null:-

“art.19 (1) (f) “*jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wieħed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg*”.

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u “**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**” (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi inoltre fis-sentenza “**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**” (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenu illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neċċesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) 1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi għa Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **“Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi”** (P.A. (RCP) 1 t’Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li z-zweg bejn il-kontendenti in verita sehh fid-19 t’April 1992 u mhux fid-19 t’April 2002 kif erronjament inidkat fic-citazzjoni attrici, u għalhekk din il-Qorti tordna korrezzjoni fic-citazzjoni attrici fis-sens li ssena 2002 indikata fl-ewwel linja tal-premessi tac-citazzjoni attrici tigi sostitwita bis-sena 1992 li in verita’ hija s-sena ndikata kemm mill-kopja nformali ta’ l-Att taz-Zwieg u kemm fit-talba attrici.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu civilment fid-19 t’April 1992 meta l-attrici li hija Maltija, kellha disgha u tletin (39) sena u l-konvenut kellu disgha u ghoxrin (29) u kien ta’ Nazzjonalita’ Nigerjana. Iltaqghu l-ewwel darba f’Jannar 1991, u mill-provi jidher li l-attrici mill-ewwel iddecidiet u riedet tizzewweg minhabba l-eta’ tagħha, filwaqt li l-konvenut ried jizzewweg sabiex ikun jista’ joqghod hawn Malta.

Illi dwar l-intenzjonijiet tal-konvenut, dawn jidhru cari mill-ittra li huwa kien kiteb fis-6 ta’ Frar 1992 lil oħtu, liema ittra

tinsab esebita bhala Dok “VC4” a fol. 59 tal-process, fejn jghid testwalment “over here in Malta I am trying to marry one white lady so taht I can get my permit, passport, etc.” aktar ‘il quddiem jghid “for me I am not going to stay for long. Just to get all I want and also I am not ready to come back to Nigeria empty handed to start suffering again”.

Illi din hija manifestazzjoni cara da parti tal-konvenut li huwa zzewweg biss lill-attrici ghax kien konvenjenti ghalih li jaghmel dan ghar-ragunijiet minnu hemm indikati.

Illi fil-fatt il-konvenut qatt ma kellu l-intenzjoni li jghix ma’ l-attrici bhala ragel mizzewweg u jossera l-elementi essenzjali taz-zwieg, u fuq kollox l-obbligi bazici ta’ ragel mizzewweg. Fil-fatt mir-rakkont ta’ l-attrici u tax-xhieda minnha prodotti jirrizulta li r-residenza taghhom kien juzaha biex igib familjari tieghu u hbieb tieghu sabiex l-attrici litteralment isseftrilhom, kien juza lill-attrici biss ghar-relazzjonijiet intimi ghall-bzonn tieghu, bla ebda turija ta’ emozzjoni, u lanqas ta’ fedelta’, anke’ peress li mill-provi prodotti inkluzi dokumenti esebiti, jirrizulta li kellu relazzjonijiet ma’ diversi nisa ohra. U addirittura l-familjari tieghu kienu jibagħtulu ritratti ta’ nisa Nigerjani sabiex ihajruh ghaz-zwieg ma’ wahda minnhom, u dan fiz-zmien meta suppost kien mizzewweg lill-attrici. Jinghad ukoll li huwa ma riedx tfal u ghalkemm l-attrici nqabdet tqila jidher li din it-tqala ma kinitx ippjanata u l-konvenut kien issuggerixxa li jsir abort, ghalkemm sfortunatament it-tarbijsa mietet wara ftit hin mit-twelid.

Illi min-naha ta’ l-attrici jidher li appartie li giet ingannata mill-konvenut, fil-mument li hija zzewget hija ma kellhiex il-fakultajiet evalwattivi sabiex tapprezza kemm il-kuncett taz-zwieg, il-konsegwenzi ta’ l-istess, u dan anke’ fil-kuntest tal-persuna tal-konvenut, li fl-opinjoni ta’ din il-Qorti u mix-xhieda prodotta kien gja’ qed jindika li ntienżjonijiet serji ma’ l-attrici ma kellux. Fil-fatt dak li fi kliemha wassal lill-attrici sabiex tizzewweg lill-konvenut kien il-fatt li hija hasset li ta’ l-eta’ tagħha kien iz-zmien li tizzewweg, ghaliex kien skond hi gja’ tard wisq!

Illi ovvjament dan jindika bl-aktar mod car li l-attrici ma setghatx dak iz-zmien ta' hajjitha tapprezza l-pass li kienet qed taghmel. Kienet assolutament mhux konxja tal-konsegwenzi ta' l-istess, u fl-ahhar mill-ahhar jidher li l-attrici ma kinitx kapaci f'dak il-mument tiehu decizjoni ta' dan it-tip li kienet taffettwalha hajjitha kollha – dan għaliex sabiex wiehed jidhol ghaz-zwieg il-kunsens necessarju mhux dak wiehed normali ghall-kuntratt civili jew kummerċjali semplici, izda kif ritenut fil-gurisprudenza tagħna tali kunsens irid ikun konxju, almenu tal-kuncett essenzjali taz-zwieg u ta' l-elementi kostitwivi tieghu, *stante li z-zwieg ifisser tibdil komplet tal-hajja kollha ta' persuna.* F'dan il-kuntest il-kunsens tal-attrici kien vizzjat abbazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi fil-kaz tal-konvenut ovvjament il-kunsens tieghu għal dan iz-zwieg kien wieħed simulat u għalihi kien zwigieq biss ta' konvenjenza, b'dan għalhekk li l-kunsens tieghu kien vizzjat abbazi tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

III. KONKLUZJONI.

Illi għalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, u wkoll fil-kontumacija tal-konvenut, **tilqa' t-talbiet attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg kuntrattat bejn kontendenti fid-19 ta' April 1992 huwa null u bla effett fil-ligi *ai termini tal-**artikolu 19 (1) (d)** għar-ragunijiet imputabbi lill-attrici, u *ai termini tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta*** għar-ragunijiet imputabbi lill-konvenut.*
2. Tordna li dina n-nullita' tigi registrata fuq l-att taz-zwieg relattiv fuq indikat;

Bl-ispejjeż jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----